

ทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพจากการพัฒนาทางเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยา: บริเวณวัด และโบราณสถานริมน้ำ

ภัทร พลศิริ¹

p.polsiri@gmail.com

รุจิโรจน์ อนามบุตร²

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

rujianam@gmail.com

บทคัดย่อ

จากการพัฒนาพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในลักษณะโครงการทางเดินเลียบริมแม่น้ำ พบว่า มีประเด็นโต้แย้งจากสังคมทั้งข้อดี และข้อเสียถึงความเหมาะสมด้านต่างๆ ทำให้เกิดประเด็นการศึกษาในงานวิจัย คือ การศึกษาทัศนคติด้านความชอบ การยอมรับได้ และความเหมาะสมที่มีต่อทัศนียภาพบริเวณวัด และโบราณสถานที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ว่าหากมีการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพจากทางเลียบริมแม่น้ำ หรือพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ จะมีผลต่อทัศนคติอย่างไร โดยมีการจัดทำรูปแบบจำลองทางเลียบริมแม่น้ำ 4 รูปแบบซ้อนทับภาพถ่ายใน 4 พื้นที่ตัวแทนของวัด และโบราณสถานที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งขั้นตอนการศึกษามีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การทบทวนวรรณกรรม และโครงการที่เกี่ยวข้อง 2) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของวัด และโบราณสถานริมแม่น้ำเจ้าพระยา 3) การเลือกพื้นที่ตัวแทน และสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นโดยใช้รูปแบบจำลองทางเลียบริมแม่น้ำซ้อนทับภาพถ่าย (photomontage) ในพื้นที่ตัวแทน 4) การวิเคราะห์ข้อมูล และการประมวลผลข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างมีทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมปัจจุบัน 2) ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ 3) คุณค่าของศิลปสถาปัตยกรรม และมีปัจจัยรอง คือ รูปแบบขององค์ประกอบทางกายภาพในบริเวณทางเลียบริมแม่น้ำ แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ระดับความสูงและวัสดุปูพื้นทางเดิน/โครงสร้าง และระดับความสูงของเขื่อน 2) ความกว้างของพื้นที่ทางเดินริมแม่น้ำ 3) ความสามารถในการเข้าถึงทางเลียบริมแม่น้ำ โดยสรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความชอบ การยอมรับได้ และความเหมาะสมในสภาพแวดล้อมปัจจุบันมากที่สุด แต่มีทัศนคติทางลบต่อรูปแบบทางเลียบริมแม่น้ำที่มีขนาดกว้างมาก ซึ่งผลจากการศึกษานี้สามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการศึกษาข้อมูลเชิงลึกเพื่อการพัฒนาพื้นที่ริมแม่น้ำต่อไป

¹ นักศึกษาหลักสูตรภูมิสถาปัตย์กรมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

คำสำคัญ: ทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพ ทางเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยา ผลกระทบทางทัศนียภาพ วัด
โบราณสถาน

Attitudes Towards Changes in Scenic from Chao Phraya Riverfront Extension Project: Temple and Historic Monument Area

Pattara Polsiri¹

p.polsiri@gmail.com

Rujiroj Anambutr²

Department of Urban Design and Planning, Graduate School, Silpakorn University

rujianam@gmail.com

Abstract

This research was conducted to examine people's attitude towards the changes in riverfront landscape of Chao Phraya River due to the future waterfront area extension. It aims to understand what people think is the proper riverfront extension development. To find this out, 4 simulations of riverfront extension were created in different places, including ancient temples and historic sites. There are 4 steps in the study which are studying previous theories and related thesis, analyzing ancient temples and historic sites background information, creating simulate photo-questionnaire for interview by using photo montage technique, and collecting and Analyzing data.

According to the results, people's attitude towards the changes in Chao Phraya riverfront extension relates to three factors. The main factor is the present physical condition, historic and architectural value of the scene depicted by the pictures. Another factor is the design of the riverfront extension which can be divided into 3 aspects: a) Level of walkway and its material, dam's edge level, and structure, b) The width of the extended area, c) The accessibility of the walkway to the existing river

¹ Master of Landscape Architecture Program, Department of Urban Design and Planning, Graduate School, Silpakorn University. 082-566-9698

² Assistant Professor, Ph.D., Advisor.

edge. Lastly, the least-related factor is the respondent backgrounds; each of the respondents has its level of favors, acknowledgment and the best suitability for the current environment. Moreover, the research found out that the most undesirable opinion falls on the over-width of the river extension. Finally this research can be used for further study which may provide more in-depth details in order to develop the design for the river extension in the future.

Keywords: Attitudes Towards Scenic Changes, Chao Phraya Riverfront, Visual Impact, Temple, Historic monument

บทนำ

เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยามีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการวางแผนพัฒนาให้เป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งหากการพัฒนาขาดการศึกษาข้อมูลเชิงลึกอย่างเหมาะสม อาจเกิดผลกระทบทางสายตาในด้านทัศนียภาพ และผลกระทบทางด้านสภาพแวดล้อมบริเวณริมตลิ่ง เช่น โครงการทางเลียบริมแม่น้ำที่มีประเด็นโต้แย้งถึงลักษณะที่เหมาะสมด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านทัศนียภาพริมแม่น้ำบริเวณวัด และโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าจะส่งผลกระทบต่อการบดบังทัศนียภาพ และการรุกร้าพื้นที่ที่แม่น้ำเจ้าพระยาจากลักษณะทางเลียบริมแม่น้ำที่มีขนาดกว้างมาก เป็นต้น

งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นในการหาแนวทางการพัฒนาทางเลียบริมแม่น้ำ หรือพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่เหมาะสม โดยอ้างอิงตามรูปแบบทางเดินเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยาเฉพาะลักษณะทางกายภาพจากโครงการของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีประเด็นต่อต้านจากสังคมถึงความไม่เหมาะสมของรูปแบบ และนำไปสู่การศึกษาทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนียภาพจากทางเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยา และรูปแบบจำลองอื่นเพิ่มเติมจำนวน 3 รูปแบบ เพื่อศึกษาหาองค์ประกอบ และแนวทางการออกแบบพื้นที่ทางเลียบริมแม่น้ำให้เหมาะสม พร้อมข้อเสนอแนะที่สามารถใช้เป็นข้อมูลระดับเบื้องต้นสำหรับการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนาแนวฝั่งริมแม่น้ำ หรือ

ทางเดินเลียบริมแม่น้ำของโครงการต่างๆ ให้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

วัตถุประสงค์การศึกษา

งานวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาทัศนคติที่มีต่อรูปแบบทางเลียบริมแม่น้ำที่จะส่งผลกระทบทางสายตาเป็นหลัก โดยนำเกณฑ์ด้านความชอบ การยอมรับ และความเหมาะสม มาประกอบแบบสอบถาม เนื่องจากด้านความชอบกับด้านการยอมรับจะทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินสภาพแวดล้อมด้านทัศนียภาพบนพื้นที่จริงได้อย่างชัดเจน และคำถามด้านความเหมาะสมจะทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถประเมินด้านทัศนียภาพเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากทางเลียบริมแม่น้ำ หรือพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำได้ตรงประเด็นมากขึ้น โดยผลการศึกษาสามารถเสนอแนวทางการพัฒนา และปรับปรุงพื้นที่ริมแม่น้ำได้อย่างเหมาะสมต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. จากการศึกษาแผนโครงการของกรุงเทพมหานคร ที่เริ่มจากสะพานพระราม 7 จนถึงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร ประกอบด้วยทางเดินติดริมแม่น้ำกว้าง 5-7 เมตร ทางจักรยานกว้าง 7 เมตร ทางเท้ากับบันได 1 เมตร รวม

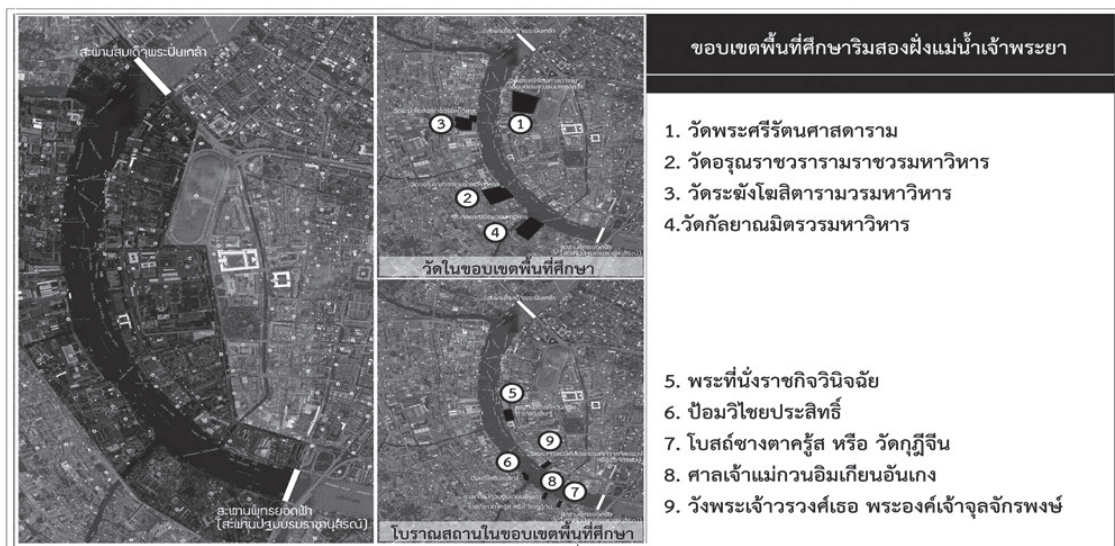
โครงสร้างคอนกรีตที่ยื่นลงไปในพื้นที่แม่น้ำข้างละ 12-15 เมตร ตามรูปแบบเบื้องต้นที่มีการเผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยรูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดเมื่อนำมาใช้งานบริเวณวัด และโบราณสถาน

2. จากการศึกษาทัศนคติต่อการพัฒนาพื้นที่เลียบแม่น้ำ ลักษณะรูปแบบใดที่คนชอบ ยอมรับได้ และมีความเหมาะสมมากกว่ากัน โดยองค์ประกอบของรูปแบบทางเลียบริมแม่น้ำที่มีความเหมาะสมคืออะไร

กรอบแนวความคิด และขอบเขตการศึกษา

จากผลศึกษาจะสามารถนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการออกแบบทางเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อบริบทโดยรอบ โดยนำไปเป็นกรณีศึกษาสำหรับโครงการริมแม่น้ำอื่นๆ ที่มีลักษณะ และบริบทใกล้เคียงกัน ขอบเขตในการศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ 1. ขอบเขตด้านเนื้อหาจะศึกษาภายใต้

กรอบการประเมินผลกระทบทางทัศนคุณภาพ (Visual Impact Assessment) โดยเป็นการประเมินทัศนคติต่อลักษณะทางกายภาพของการพัฒนาโครงการทางเลียบริมแม่น้ำ 2. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา ครอบคลุมริมตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยาทั้ง 2 ฝั่ง ตั้งแต่สะพานพระพุทธยอดฟ้า หรือสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ถึงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ซึ่งมีระยะทางรวมทั้งสิ้นประมาณ 3.09 กิโลเมตร นอกจากนี้พื้นที่ศึกษายังครอบคลุมถึงพื้นที่ริมตลิ่งทั้ง 2 ฝั่ง แต่ละฝั่งยื่นเข้าไปมีระยะประมาณ 500-1,000 เมตร ซึ่งเป็นที่ตั้งของอาคาร และสถานที่สำคัญต่างๆ ในการศึกษาจะพิจารณาพื้นที่ 2 กลุ่ม คือ วัด และโบราณสถานที่ไม่ใช่วัด ทั้งนี้ได้ทำการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา โดยประกอบด้วยวัด 4 แห่ง ได้แก่ 1) วัดพระศรีรัตนศาสดาราม 2) วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3) วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร 4) วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร และโบราณสถาน 5 แห่ง ได้แก่ 1) พระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย 2) ป้อมวิไชยประสิทธิ์ 3) โบสถ์ขางตาครุส หรือ วัดกุฎีจีน 4) ศาลเจ้าแม่กวนอิมเกียนอันเกง 5) วังพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ หรือ วังจักรพงษ์ เพื่อทำการประเมินคุณค่าเลือกเป็นพื้นที่ตัวแทนต่อไป (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ที่มา: Google Maps, สืบค้น 20 มีนาคม 2559, <https://www.google.co.th/maps>.

ตัวแปรในการศึกษา

ตัวแปรต้นของการวิจัยมี 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) วัด และ โบราณสถาน ซึ่งเป็นตัวแทนในการศึกษา 2) รูปแบบทางเลียบริมแม่น้ำในโครงการพัฒนาริมแม่น้ำของ กรุงเทพฯ และรูปแบบทางเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยาอื่นๆ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะคิด ความคิดเห็น และการประเมินคุณค่าของรูปแบบจากกลุ่มตัวอย่างต่างๆ

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

ทางเลียบริมแม่น้ำ หรือพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ คือ การก่อสร้างพื้นที่ในลักษณะการเพิ่ม หรือขยายเข้ามาในพื้นที่แม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีลักษณะที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับรูปแบบ และการใช้ประโยชน์

พื้นที่ศึกษา คือ วัด และโบราณสถานทั้งหมดที่ตั้งอยู่ในขอบเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ตัวแทน คือ พื้นที่ศึกษาที่ได้รับการเลือกเป็นตัวแทนของวัด และโบราณสถานในเขตพื้นที่ศึกษา

ระดับพื้นดินริมตลิ่ง คือ ระดับค่าเฉลี่ยสมมุติ โดยระดับพื้นดินริมตลิ่งเฉลี่ยในการศึกษาอยู่ที่ระดับ +0.00 เมตรจากระดับพื้นดิน เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความชัดเจนในการทำความเข้าใจ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับระดับน้ำทะเลปานกลางให้มีค่าระดับอยู่ที่ +1.50 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง (อ้างอิงจาก : รูปตัดพื้นที่กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2552)

ขั้นตอนในการศึกษา

ในการดำเนินการศึกษาแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาทฤษฎี ข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการกำหนดรายละเอียดของตัวแปรพื้นที่ตัวแทนกับรูปแบบทางเลียบริมแม่น้ำ ในการศึกษาสามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1.1 การศึกษาหลักการในการประเมินคุณค่าเพื่อพิจารณาเกณฑ์การแบ่งประเภทกลุ่มวัด และโบราณสถานริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งนำไปสู่การหาพื้นที่ตัวแทน โดยศึกษาได้จากแนวปฏิบัติในการสงวนรักษาโบราณสถาน (กรมศิลปากร 2548, 24) มีการกำหนดความสำคัญของโบราณสถานเป็น 4 ระดับ คือ โบราณสถานที่มีความสำคัญระดับชาติ (National Criteria) โบราณสถานที่มีความสำคัญระดับเมือง (Regional Criteria) โบราณสถานที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น (Local Criteria) คุณภาพของโบราณสถานในบัญชีมรดกโลก (World Criteria) การศึกษาหลักการประเมินคุณค่าของพื้นที่ตัวแทนแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลด้วยการลงสำรวจพื้นที่จริงมี 3 ลักษณะ คือ การสังเกตการณ์ (observation) การสัมภาษณ์ (interview) และการสำรวจพื้นที่ (field survey) การศึกษาข้อมูลเชิงลึก จากหลักฐานความเป็นมาเอกสารเชิงวิชาการ ขั้นตอนที่ 2 การประเมินคุณค่าจะใช้เกณฑ์ในการประเมินตามแนวทางจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีเกณฑ์จำแนกคุณค่าของพื้นที่จาก กฎบัตรเบอร์รา (the Burra Charter; Australia ICOMOS Burra Charter) แบ่งประเภทคุณค่าเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) คุณค่าเชิงรูปธรรม (Scientific rational process) ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historic value) กับด้านคุณค่าทางเอกลักษณ์ 2) คุณค่าเชิงนามธรรม (Emotional process) ด้านคุณค่าทางศิลปสถาปัตยกรรม กับด้านคุณค่าทางสุนทรียความสวยงาม (Aesthetic value)

1.2 การศึกษาหลักการรับรู้ทางสายตา (Visual Perception, Frame of Reference) เพื่อนำมากำหนดลักษณะทางกายภาพของภาพถ่ายพื้นที่ตัวแทน (Kramer and Hinojosa 2010, 574, อ้างถึงใน นนทิชา ถาวรไพฑูรย์บุตร 2555, 26)

1.3 การศึกษาหลักการประเมินผลกระทบทางสายตา (Visual Impact Assessment) และคุณภาพทาง

สายตา เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานวิจัย (จุจิโรจน์ อนุตตพร และวิลาสินี สุขสว่าง 2555, 30)

2. ขั้นตอนกำหนดรายละเอียดของตัวแปรในการศึกษา

2.1 การกำหนดตัวแทนของวัด และโบราณสถานริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีเกณฑ์ในการเลือกตัวแทนวัด และโบราณสถาน ดังนี้ 1) คุณค่าทางอายุ 2) ความเก่าแก่ของอาคาร หรือสถานที่ 3) รูปแบบการวางอาคาร 4) ผังแปลนอาคาร 5) ตำแหน่งอาคารสำคัญที่สามารถมองเห็นจากริมแม่น้ำ ทำให้สามารถเลือกพื้นที่ตัวแทนได้ทั้งหมด 4 พื้นที่ ได้แก่ 1) พระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย 2) วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3) วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร 4) ป้อมวิไชยประสิทธิ์ จากการศึกษาได้ลงพื้นที่จริงเพื่อสังเกตการณ์โดยปราศจากการควบคุม (uncontrolled observation) ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559 (โดยมีรายละเอียดจากการกำหนดมุมมองในพื้นที่ตัวแทนดูได้จาก ภาพที่ 2)

2.2 การกำหนดรูปแบบองค์ประกอบทางกายภาพของทางเลียบริมแม่น้ำ หรือพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ 1) ตำแหน่ง และขนาดทางเดินริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่สามารถแบ่งเป็นพื้นที่ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 พื้นที่หน้าอาคารหรือพื้นที่บริเวณสิ่งปลูกสร้าง (building zone) ส่วนที่ 2 พื้นที่ทางเดินเท้า (pedestrian zone) ส่วนที่ 3 ขอบคันถนน (curb zone) 2) มาตรฐานความกว้างของทางเดิน 3) ขนาดทางจักรยาน 4) องค์ประกอบ อื่นๆทางภูมิทัศน์ของถนน (streetscape elements) 5) การแบ่งลักษณะของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเป็น พื้นที่สาธารณะ พื้นที่กึ่งส่วนตัว หรือพื้นที่กึ่งสาธารณะ พื้นที่ส่วนตัว 6) มาตรฐานขนาดความกว้างของรูปแบบ ทางเดินเท้า และทางจักรยาน (ทรรตชล ปัญญาทรง 2551, 14-15) 7) องค์ประกอบอื่นๆ คือ วัสดุปูพื้นผิว (pavement) สาธารณูปโภค (public facilities) อุปกรณ์ประกอบถนน (street furniture) ระบบแสงสว่าง (street lighting) พืชพันธุ์ (landscape planting) เป็นต้น 8) รูปแบบและระดับของเขื่อน จากการศึกษาหลักการข้างต้น ทำให้สามารถสรุปรูปแบบทาง

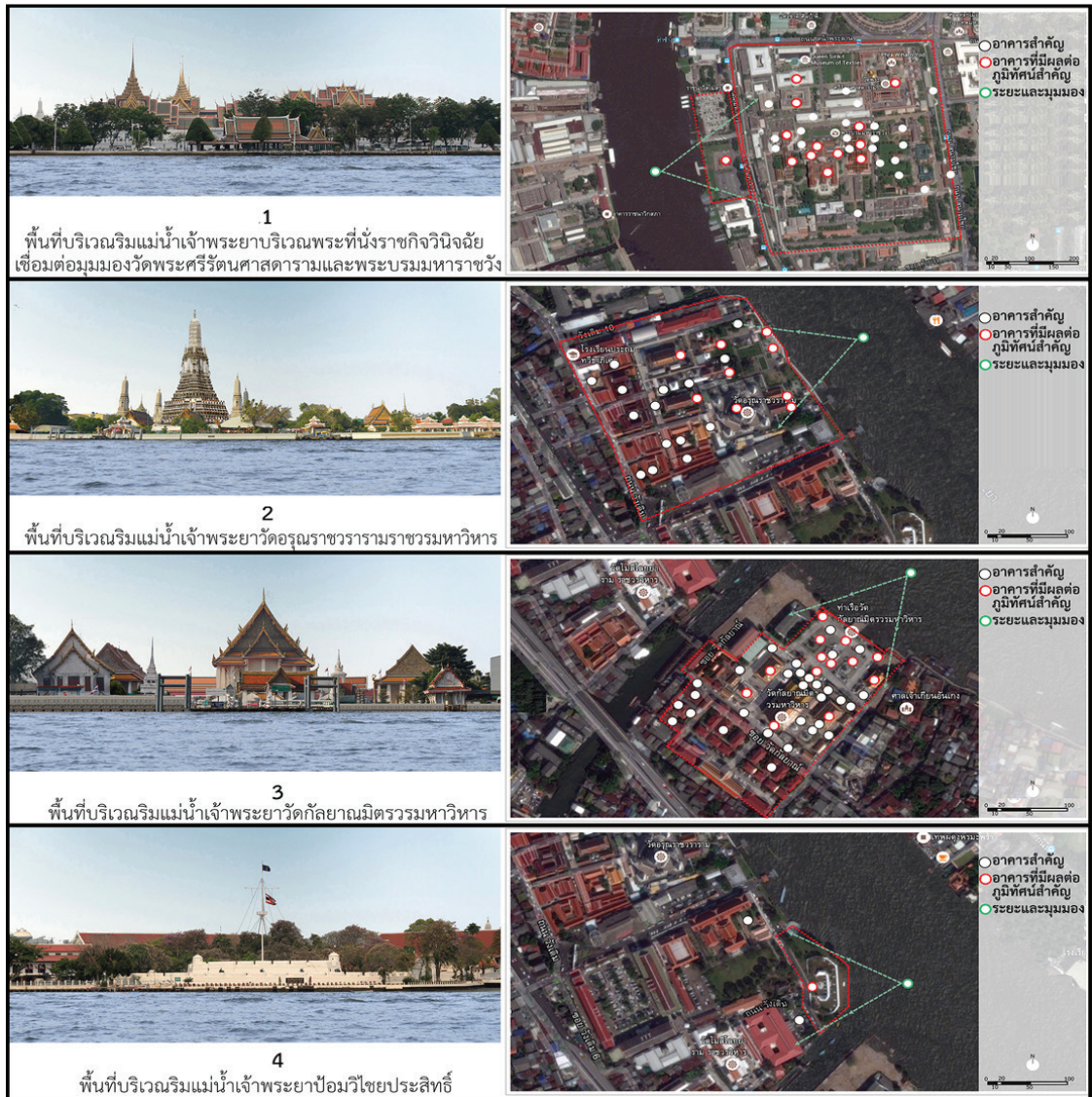
เลียบริมแม่น้ำทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 ความกว้าง 5 เมตร รูปแบบที่ 2 ความกว้าง 7.5 เมตร รูปแบบที่ 3 ความกว้าง 12 เมตร และรูปแบบที่ 4 ความกว้าง 12-15 เมตร ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละรูปแบบในภาพที่ 3 และภาพที่ 4

3. ขั้นตอนการจัดทำแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

3.1 ส่วนที่ 1 ศึกษาทัศนคติจากทางเลียบริมแม่น้ำในรูปแบบต่างๆ โดยเป็นการประเมินด้านความชอบ การยอมรับได้ และความเหมาะสม โดยแบบสอบถามมีการให้คะแนน (Likert Scale) 6 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ค่อนข้างเห็นด้วย ไม่ค่อยเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพื่อวัดระดับด้านความชอบ การยอมรับ และความเหมาะสม แบบสอบถามประกอบด้วย รูปด้าน รูปผังพื้น และรูปตัด ลักษณะการจัดเรียง 4 รูปแบบ เรียงลำดับจากขนาดความกว้าง คือ 5 เมตร ความกว้าง 7.5 เมตร ความกว้าง 12 เมตร และความกว้างมากที่สุด 12 เมตร ถึง 15 เมตร ที่มีการควบคุมลักษณะรูปแบบ เช่น ทางเดินเท้า เส้นทางจักรยาน และองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ ได้แก่ เสาไฟ รั้ว วัสดุพื้นผิว เป็นต้น โดยในชุดแบบสอบถามจะแสดงรูปด้านเป็นหลัก และมีรูปตัดประกอบ รายละเอียดศึกษาได้จาก ภาพที่ 3 และภาพที่ 4

3.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ศาสนา สถานะและการประกอบอาชีพ สาขาวิชาชีพ ภูมิลำเนา ลักษณะสถานที่อยู่อาศัย เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกต่อไป

4. ขั้นตอนการเก็บแบบสอบถาม โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่อาศัยและใช้งานภายในพื้นที่ศึกษาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มบุคคลทั่วไป กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวนทั้งหมด 282 ชุด แบ่งเป็นกลุ่มคนไทยจำนวน 247 ชุด และชาวต่างประเทศจำนวน 35 ชุด โดยใช้วิธีแบบการสุ่มแบบสอบถามแบบโควตา (Quota Sampling) และประมวลผลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรม IBM SPSS Statistics Version 24

ภาพที่ 2 ภาพถ่ายพื้นที่โครงการ (พื้นที่ตัวแทน) เพื่อนำมาประกอบภาพรูปแบบจำลอง และแผนที่
ที่มา: “ข้อมูลแผนที่ดาวเทียม จาก Google Maps”, สืบค้น 20 มีนาคม 2559, <https://www.google.co.th/maps>.

5. ขั้นตอนวิเคราะห์ และสรุปผลจากแบบสอบถามใช้
การวิเคราะห์ข้อมูลจากสถิติแบบ Descriptive Statistics
ที่มีการแจกแจงความถี่ของคะแนน (Frequency) การหาค่าสัดส่วนร้อยละ (Percentile) ค่าเฉลี่ยของคะแนน (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าความแปรปรวนของข้อมูลคะแนน (Variance) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกแบบ

เชิงอนุมาน Inference Statistics ซึ่งเป็นการวิเคราะห์
เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลกลุ่มตัวแปรต่างๆ
กับการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation Analysis)

แบบสอบถามสามารถวิเคราะห์คะแนนเป็น 2 ช่วง คือ
ช่วงคำตอบที่มีทัศนคติไปในทิศทางบวก หมายถึง ผู้ตอบ
แบบสอบถามเห็นด้วยกับรูปแบบในระดับต่างๆ และช่วง

คำตอบที่มีทัศนคติไปในทิศทางลบ หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นด้วยกับรูปแบบในระดับต่างๆ ซึ่งสามารถดูแนวโน้มว่ามีทิศทางมากขึ้นหรือลดลง (ตารางที่ 1) การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะพิจารณาค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ถึง 0.1 และระดับความเชื่อมั่น 90% (Confidence Level = 90%) หมายถึงการยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนในข้อมูล 10%

ผลการศึกษา

จากงานวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีการพิจารณาประเด็นด้านความเหมาะสมที่นอกเหนือจากด้านทัศนียภาพ คือ ทัศนคติด้านความเหมาะสมที่มีต่อการใช้งาน ซึ่งลักษณะการใช้งานจะมีผลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม หากเป็นคนที่มีความคุ้นเคยกับพื้นที่จะคำนึงถึงการใช้งาน แต่หากเป็นคนทั่วไปจะมองด้านความสวยงามของภูมิทัศน์เป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่า หากคำนึงถึงความเหมาะสมต้องแยกประเด็นวิเคราะห์เป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นความเหมาะสมด้านภูมิทัศน์ และประเด็นความเหมาะสมด้านการใช้งาน โดยแต่ละกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจะมีการพิจารณาให้ความสำคัญกับรูปแบบทางเลียบริมแม่น้ำคนละประเด็นทำให้มีผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวม ดังนี้ 1) กลุ่มคนในพื้นที่หรือคนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครที่มีความคุ้นเคยในพื้นที่ที่ตัวแทนจะมีทัศนคติหลักด้านการใช้งาน 2) กลุ่ม

คนทั่วไป และนักท่องเที่ยวจะมีทัศนคติหลักด้านสุนทรียภาพ 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจะมีทัศนคติหลักด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สุนทรียภาพ ศิลสถาปัตยกรรมเป็นหลัก และมีการพิจารณาความเหมาะสมทางสภาพแวดล้อมกับการใช้งานประกอบเพิ่มเติม สรุปรายละเอียดจากทัศนคติที่มีต่อพื้นที่ตัวแทนทั้งสี่แห่งกับรูปแบบทางเลียบริมแม่น้ำ ดังนี้

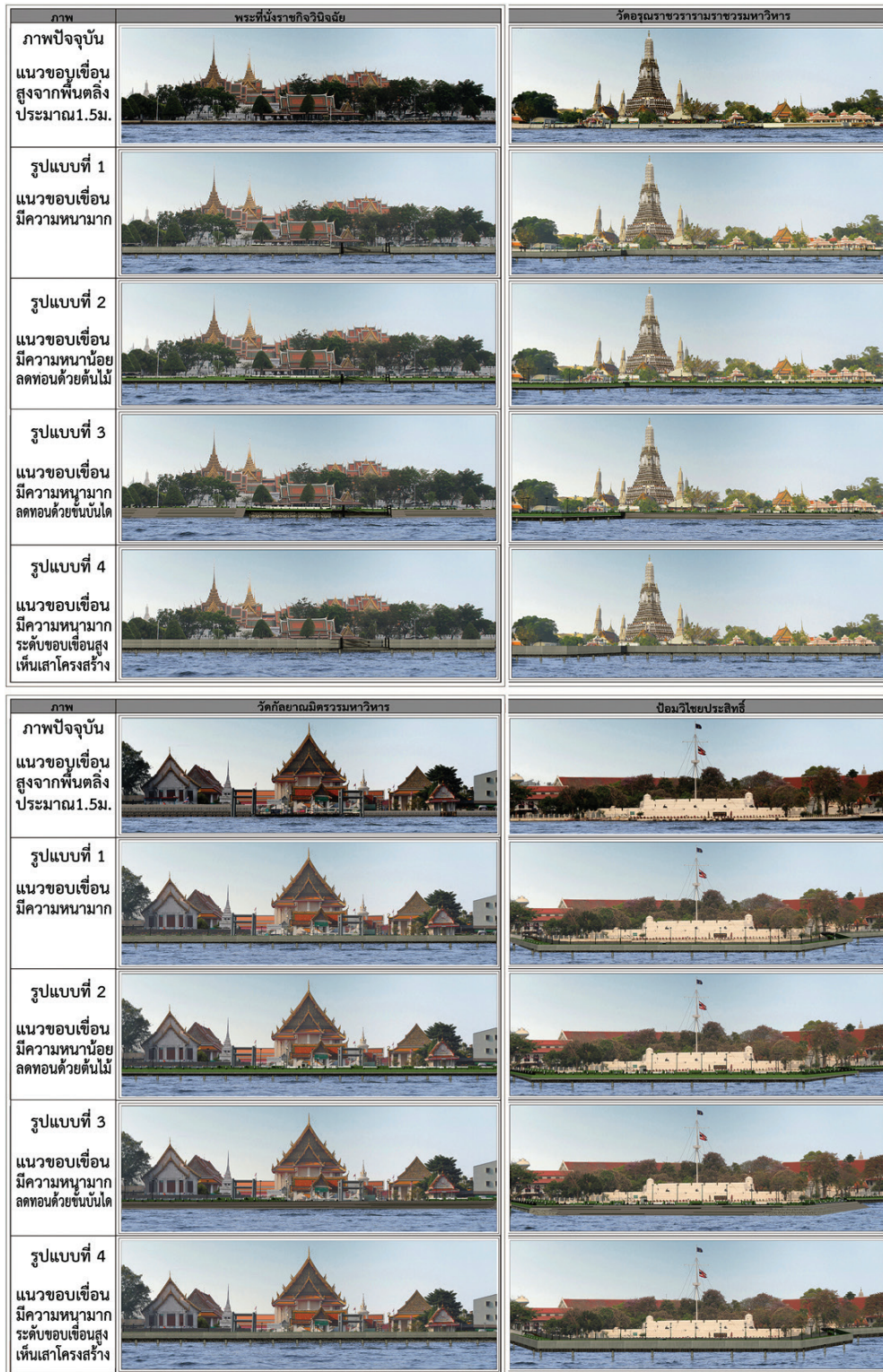
1. พื้นที่พระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย พบว่าไม่มีความจำเป็นในการก่อสร้างทางเลียบริมแม่น้ำ เนื่องจากพื้นที่เดิมมีศักยภาพในการพัฒนาอยู่แล้ว หากพื้นที่มีการก่อสร้างทางเลียบริมแม่น้ำในลักษณะที่ลดทอนคุณค่าด้านต่างๆ จะทำให้มีทัศนคติด้านความชอบ และการยอมรับเป็นไปได้ ในทิศทางลบที่มากขึ้น กรณีที่ต้องพิจารณารูปแบบเพื่อใช้เป็นแนวทาง ด้านความเหมาะสมทางทัศนียภาพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้คะแนนมากที่สุด คือ รูปแบบที่ 2 ส่วนด้านความเหมาะสมจากการใช้งานพบว่า พื้นที่ทางเลียบริมแม่น้ำไม่ควรมีความกว้างเกิน 5 เมตรจากรูปแบบที่ 1

2. พื้นที่วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร พื้นที่มีการใช้งานริมแม่น้ำเป็นสาธารณประโยชน์อยู่แล้วทำให้ทัศนคติด้านความชอบ และการยอมรับได้ในสภาพแวดล้อมปัจจุบันมากที่สุด และมียอมรับได้ที่แนวเขื่อนสูงระดับเดิมประมาณ +1.50 เมตรจากพื้นตลิ่ง กรณีต้องพิจารณารูปแบบเพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาพบว่าความ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความหมายของระดับคะแนนความชอบ การยอมรับ และความเหมาะสม

ความหมายทางทัศนคติ		ระดับความคิดเห็นทางทัศนคติ		
ทัศนคติ	คะแนน	ด้านความชอบ	ด้านการยอมรับ	ด้านความเหมาะสม
ทิศทางลบ (ช่วงค่าเฉลี่ย 1.00-3.50)	1	ไม่ชอบอย่างมาก	ยอมรับไม่ได้อย่างมาก	ไม่เหมาะสมอย่างมาก
	2	ไม่ชอบ	ยอมรับไม่ได้	ไม่เหมาะสม
	3	ไม่ค่อยชอบ	ยอมรับไม่ค่อยได้	ไม่ค่อยเหมาะสม
ทิศทางบวก (ช่วงค่าเฉลี่ย 3.51-6.00)	4	ค่อนข้างชอบ	ค่อนข้างยอมรับได้	ค่อนข้างเหมาะสม
	5	ชอบ	ยอมรับได้	เหมาะสม
	6	ชอบอย่างมาก	ยอมรับได้อย่างมาก	เหมาะสมอย่างมาก

ภาพที่ 3 ภาพจำลองรายละเอียดของรูปแบบที่ 1-รูปแบบที่ 4 จากโปรแกรม SketchUp 2014

ภาพที่ 4 ชุดภาพจำลองซ้อนทับภาพถ่าย 4 พื้นที่ตัวแทน

เหมาะสมด้านทัศนียภาพกับความเหมาะสมด้านการใช้งานสามารถศึกษาได้จากรูปแบบที่ 2 ความกว้าง 7.5 เมตร คือ แนวเขื่อนที่มีความหนาแน่นด้วยการลดทอนความทึบของแนวคอนกรีตด้วยกระเบื้องต้นไม้ และใช้รั้วโปร่ง เมื่อเชื่อมต่อมุมมองภายในกับภายนอกพื้นที่จะทำให้มีสมรรถนะดูกลืนทางสายตาสวย และมีผลกระทบทางสายตาน้อย

3. พื้นที่วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร พบว่าทัศนคติด้านความเหมาะสมของรูปแบบทางเลียบริมแม่น้ำต่อทัศนียภาพ คือ รูปแบบที่ 3 มีลักษณะเป็นแนวเขื่อนหินแบบชั้นบันไดลงสู่แม่น้ำ และใช้รั้วโปร่งกับแนวต้นไม้ในการลดทอนความหนาแน่นของแนวเขื่อน ด้านความเหมาะสมจากการใช้งานผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกรูปแบบที่ 2 ความกว้าง 7.5 เมตร ประกอบด้วย ทางจักรยานกว้าง 1.8 เมตร จำนวน 2 ช่องทาง ในลักษณะลดระดับทางไม่ให้บังสายตา และทางเท้ามีขนาดความกว้าง 3 เมตร มีกระเบื้องต้นไม้กว้าง 1 เมตร และประกอบด้วยเสาไฟเดียวกับแนวรั้วโปร่งติดริมแม่น้ำ และมีการถอยระยะของแนวเสาไฟสูงเข้าไปในพื้นที่ต่ำ

4. พื้นที่ป้อมวิไชยประสิทธิ์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการคำนึงถึงลักษณะสภาพแวดล้อมปัจจุบันที่ทรุดโทรม และความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่เป็นปัจจัยหลักซึ่งทัศนคติด้านความชอบ และยอมรับได้ คือ ความสูงของระดับขอบเขื่อนควรอยู่ที่ระดับเดิมประมาณ +1.50 เมตร ด้านความเหมาะสมควรมีลักษณะเป็นแนวเขื่อนที่มีความหนาแน่นโดยการลดทอนความทึบของแนวคอนกรีตด้วยกระเบื้องต้นไม้กับแนวรั้วโปร่ง และควรมีการดูแลสภาพแวดล้อมไม่ให้ทรุดโทรม และสามารถเข้าใช้ประโยชน์เพื่อสาธารณะได้ โดยสามารถสรุปประเด็นด้านความเหมาะสมในภาพรวม ดังนี้

1) ประเด็นความเหมาะสมด้านทัศนียภาพในภาพรวมพบว่า รูปแบบที่ผู้ตอบแบบสอบถามชอบ ยอมรับได้ และมีความเหมาะสม ควรจะมีระดับความสูงขอบเขื่อนที่ +1.50 เมตรจากพื้นตลิ่ง มีลักษณะไม่บดบังทัศนียภาพจนเกิดการลดทอนคุณค่าของอาคารสำคัญ ซึ่งมุมมองที่มีผลต่อทัศนคติในทางที่ดีคือการ

เห็นความหนาของแนวเขื่อนน้อย มีแนวรั้วโปร่ง และมีการลดทอนความหนาแน่นด้วยกระเบื้องต้นไม้

2) ประเด็นความเหมาะสมด้านการใช้งานในภาพรวม พบว่า รูปแบบที่ผู้ตอบแบบสอบถามชอบ ยอมรับได้ และมีความเหมาะสม ไม่ควรมีความกว้างรวมเกิน 7.5 เมตร ควรจะมีการแบ่งเส้นทางจักรยานกว้าง 1.8 เมตร จำนวน 2 ช่องทาง และทางเท้ามีขนาดความกว้าง 3 เมตร มีกระเบื้องต้นไม้กว้าง 1 เมตร และประกอบด้วยเสาไฟกับแนวรั้วโปร่งเพื่อความปลอดภัย

ผลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชากรผู้อาศัยหรือมีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร กลุ่มบุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยว และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถแจกแจงรายละเอียดได้เป็น 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1) ทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสภาพแวดล้อมปัจจุบัน โดยมีการพิจารณาความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และศิลปสถาปัตยกรรม (เอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม) คือ พระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย และวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร ลักษณะพื้นที่มีความสำคัญระดับชาติ (National Criteria) ผู้ตอบแบบสอบถามจะคำนึงถึงทัศนคติด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางศิลปสถาปัตยกรรมก่อนการพิจารณาองค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม และทัศนคติด้านความชอบ และการยอมรับได้ที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจะมีระดับความชอบและการยอมรับได้ไปในทิศทางบวกที่สูงมากกว่า ส่วนลักษณะพื้นที่ที่มีความสำคัญระดับเมือง (Regional Criteria) คือ วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร และป้อมวิไชยประสิทธิ์ ผู้ตอบแบบสอบถามจะคำนึงถึงทัศนคติด้านสภาพแวดล้อมในปัจจุบันก่อนการพิจารณาด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางศิลปสถาปัตยกรรม โดยมีทัศนคติด้านความชอบ และการยอมรับได้ที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่มีระดับคะแนนที่ต่ำกว่า โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจะมีระดับความชอบและการยอมรับสภาพแวดล้อมปัจจุบันไปในทิศทางบวกมากกว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่มี

ทัศนคติด้านสุนทรียภาพก่อนคำนึงถึงด้านคุณค่า
ความสำคัญของพื้นที่ สรุปลได้ว่าสภาพแวดล้อมมีผล
ต่อการลดทอน หรือส่งเสริมคุณค่าทางประวัติศาสตร์
คุณค่าทางศิลปสถาปัตยกรรมของพื้นที่สำคัญ
เนื่องจากมีผลต่อสมรรถนะดูกลิ่นทางสายตา และ
ความอ่อนไหวทางสายตาอย่างชัดเจน

- 2) ทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อทัศนียภาพ
เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากทางเลียบแม่น้ำ หรือพื้นที่
ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่าหากทางเลียบ
ริมแม่น้ำสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนขาดความ
กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมจะมีผลกระทบทาง
สายตาได้ง่าย ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติ
ด้านความชอบ และการยอมรับได้เปลี่ยนแปลงไป
จากสภาพสภาพแวดล้อมปัจจุบันอย่างมาก โดย
ทิศทางของทัศนคติจะไปในทางบวกหรือทางลบ
ขึ้นอยู่กับปัจจัย และองค์ประกอบของรูปแบบทาง
เลียบริมแม่น้ำ คือ (1) ระดับความสูงและวัสดุของ
พื้นทางเดิน โครงสร้างและระดับความสูงของเขื่อน
(2) ความกว้างของพื้นที่ทางเดินริมแม่น้ำ (3) ความ
สามารถในการเข้าถึงทางเลียบริมแม่น้ำ นอกจากนี้
หากปัจจุบันบนพื้นที่ตัวแทนมีการใช้งานริมแม่น้ำอยู่
แล้วจะทำให้การก่อสร้างพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ
ไม่มีความจำเป็น โดยพื้นที่ตัวแทนที่ขาดการใช้งาน
เป็นสาธารณประโยชน์ริมแม่น้ำแนวทางการพัฒนา
ขึ้นอยู่กับศักยภาพของพื้นที่ว่าจะสามารถเอื้อให้เกิด
การใช้งานในลักษณะไหนจึงจะมีความเหมาะสม
และจะส่งผลให้รูปแบบของโครงการพัฒนาริมฝั่ง
แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมได้

- 3.) ผลการเปรียบเทียบทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม
ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และสภาพแวดล้อม
ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางทัศนียภาพ สรุปลได้ว่า ผู้ตอบ
แบบสอบถามมีทัศนคติไปในทิศทางบวกด้านความ
ชอบ และด้านการยอมรับได้ในสภาพแวดล้อม
ปัจจุบัน แต่บางพื้นที่มีระดับด้านความชอบและด้าน
การยอมรับต่ำอาจเป็นเพราะพื้นที่ปัจจุบันมีความ
ทรุดโทรม และการใช้ประโยชน์ที่ไม่เหมาะสม ส่วน

ด้านความเหมาะสมพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมี
ทัศนคติอยู่ในทิศทางบวกกับรูปแบบที่ 1-3 มากที่สุด
อาจเป็นผลจากระดับความสูงของพื้นที่ในระดับ
+1.50 เมตรจากพื้นตลิ่งที่เหมือนกัน และไม่บดบัง
ทัศนียภาพมากเกินไป แต่ความเหมาะสมมีแนว
โน้มลดลงไปในทิศทางลบเมื่อรูปแบบทางเลียบริม
แม่น้ำมีแนวเขื่อนที่ทึบ และมีความกว้างที่มากเกินไป
ซึ่งพิจารณาได้จากรูปแบบที่ 4 ซึ่งมีลักษณะแนว
เขื่อนทึบจากพื้นตลิ่ง +1.75 เมตร จากผลการ
สอบถามความคิดเห็นแบบคำถามเปิด (Open
ended question) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติ
มากที่สุด คือ (1) การคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ (2)
ความเหมาะสมทางภูมิทัศน์ (3) ลักษณะความกว้าง
ของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ และปัจจัยที่มีการคำนึง
ถึงเพิ่มเติม คือ ด้านความปลอดภัย เป็นต้น (แผนภูมิ
ที่ 1-2) จากประเด็นความเหมาะสมกรณีทางเลียบ
ริมแม่น้ำที่มีรูปแบบเดียวยาวตลอดแนวสองฝั่งแม่น้ำ
ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติทางลบคือไม่เห็นด้วย
จำนวน 227 คน (80.5%) จากผู้ตอบแบบสอบถาม
ทั้งหมด 282 คน

นอกจากนี้ผลการศึกษาจากความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล
พื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม และทัศนคติต่อสภาพ
แวดล้อม มีดังนี้

- 1) กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่
อาศัยอยู่หรือมีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร มี
ลักษณะความเคยชินกับสภาพแวดล้อมทำให้มีความ
อ่อนไหวทางสายตาน้อย ปัจจัยหลักที่มีผลต่อ
ทัศนคติตามลำดับ คือ ด้านการคำนึงถึงประโยชน์
การใช้งาน ด้านสุนทรียภาพ และด้านคุณค่าความ
สำคัญของพื้นที่
- 2) กลุ่มบุคคลทั่วไป และกลุ่มนักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อ
ทางเลียบริมแม่น้ำด้านความสวยงาม โดยไม่พิจารณา
ความสำคัญด้านคุณค่าจากกลุ่มอาคาร โดยปัจจัย
หลักที่มีผลต่อทัศนคติตามลำดับ คือ ด้าน
สุนทรียภาพ ด้านการคำนึงถึงประโยชน์การใช้งาน
และด้านคุณค่าความสำคัญของพื้นที่

- 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นกลุ่มที่มีความอ่อนไหวทางสายตาสูง ปัจจัยหลักที่มีผลต่อทัศนคติกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คือ การพิจารณาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางศิลปสถาปัตยกรรมก่อนการพิจารณาองค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม ซึ่งทัศนคติด้านความเหมาะสมมีระดับที่ต่ำกว่าคนกลุ่มอื่น เนื่องจากพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำลดทอนคุณค่า และความสำคัญของพื้นที่ตัวแทน

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ทัศนคติที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพบริเวณวัด และโบราณสถาน คือลักษณะทางกายภาพในพื้นที่ เช่น ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความร่มรื่นสวยงาม ทัศนียภาพไม่ทรุดโทรม และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางศิลปสถาปัตยกรรม และเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ซึ่งพื้นที่ทางเลียบริมแม่น้ำที่มีความเหมาะสมทางทัศนียภาพควรมีการคำนึงถึงองค์ประกอบดังนี้ 1) ระดับความสูงและวัสดุของพื้นทางเดิน โครงสร้าง และระดับความสูงของเขื่อน 2) ความกว้างของพื้นที่ทางเดินริมแม่น้ำ 3) ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอในการปรับปรุงพื้นที่ จากการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติด้านความชอบ การยอมรับได้ และความเหมาะสมในสภาพแวดล้อมปัจจุบันมากที่สุด จึงควรปรับปรุงพื้นที่ให้เกิดความกลมกลืนระหว่างสภาพแวดล้อมกับสถานที่ ซึ่งสามารถเสนอแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่ 2 ลักษณะ คือ

- 1) พื้นที่ริมแม่น้ำบริเวณวัด และโบราณสถานที่มีลักษณะการใช้งานในพื้นที่ริมแม่น้ำอยู่แล้วการก่อสร้างทางเลียบริมแม่น้ำอาจไม่มีความจำเป็น และสามารถทดแทนได้ด้วยการสร้างจุดเชื่อมต่อในบริเวณที่เหมาะสม แต่ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับภูมิทัศน์ทั้งด้านความ

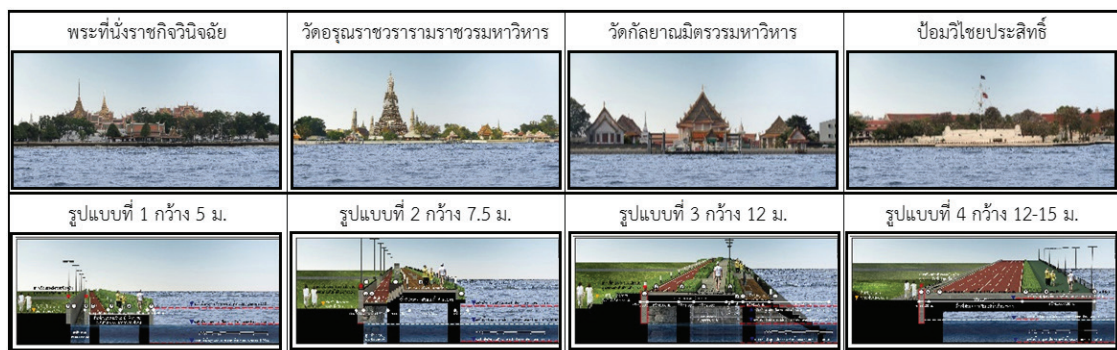
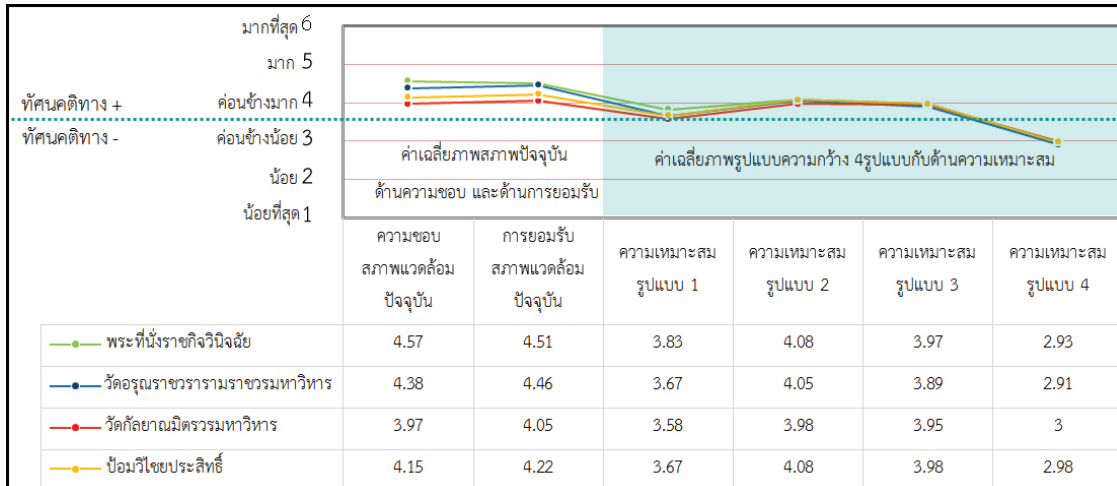
สวยงาม ความเป็นระเบียบ รวมถึงการควบคุมการใช้งานบนพื้นที่เพราะหากเกิดความทรุดโทรม หรือมีการใช้งานที่ไม่เป็นระเบียบจะส่งผลให้เกิดการลดทอนคุณค่าด้านความสำคัญของพื้นที่ แนวทางการปรับปรุงควรมีการกำหนดจุดมุมมองสำคัญจากกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางศิลปสถาปัตยกรรม เพื่อเพิ่มคุณค่า และความสำคัญของพื้นที่

- 2) พื้นที่ริมแม่น้ำบริเวณวัด และโบราณสถานที่ไม่มีการใช้งานในพื้นที่ริมแม่น้ำ หากมีความจำเป็นในการก่อสร้างทางเลียบริมแม่น้ำควรศึกษาความเป็นไปได้ของพื้นที่กับสภาพแวดล้อมเป็นอันดับแรก และควรคำนึงถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เนื่องจากจะส่งผลกระทบทางการมองเห็นได้ชัดเจน ปัจจัยและองค์ประกอบที่ควรใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเบื้องต้น ได้แก่ (1) ระดับความสูงและวัสดุของพื้นทางเดิน โครงสร้างและระดับความสูงของเขื่อน (2) ความกว้างของพื้นที่ทางเดินริมแม่น้ำ (3) ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ ทั้งนี้อาจพิจารณาปัจจัยหรือองค์ประกอบอื่นเพิ่มเติมตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มบุคคลในพื้นที่ เจ้าหน้าที่กับกลุ่มบุคคลภายในวัด หรือหน่วยงานบริหารจัดการพื้นที่ควรมีการวางแผนจัดการพัฒนาให้สามารถส่งเสริมภูมิทัศน์ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยส่งเสริมให้ความรู้ด้านความสำคัญของพื้นที่กับคนภายนอกให้เข้าใจถึงความสำคัญของอาคารโบราณสถานต่างๆ การจัดการที่มีศักยภาพจะส่งผลให้คนในสังคมรู้สึกหวงแหน ร่วมกันอนุรักษ์รักษาพื้นที่ริมแม่น้ำไม่ให้เกิดทรุดโทรม

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มบุคคลทั่วไป กลุ่มบุคคลทั่วไปควรมีจิตสำนึกต่อคุณค่าของพื้นที่ที่มีความสำคัญระดับชาติจนถึงระดับชุมชน และตระหนักถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และศิลปสถาปัตยกรรม การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น คอยตรวจสอบดูแลการทำงานของเจ้าหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา

แผนภูมิที่ 1 สรุปการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้านความชอบ ด้านการยอมรับ และด้านความเหมาะสม รูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ตัวแทน

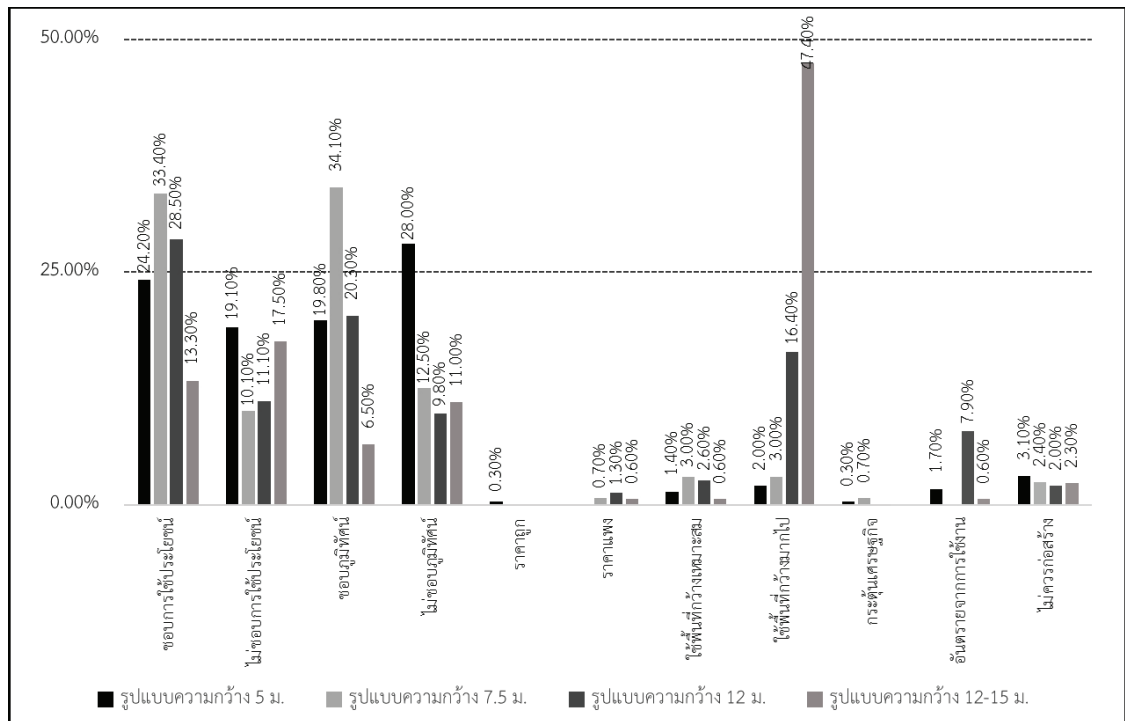
หมายเหตุ: ระดับความสูงพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ และระดับขอบบนเขื่อน คือ ระดับความสูงที่อ้างอิงจากระดับพื้นดินเดิมมีค่าระดับ +0.00 เมตร ค่าเฉลี่ยด้านความชอบ และด้านการยอมรับได้ของสภาพแวดล้อมปัจจุบันมาจากชุดแบบสอบถามที่ 1-2 (จำนวน 282 คน) ค่าเฉลี่ยด้านความเหมาะสมของรูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำมาจากชุดแบบสอบถามที่ 2 (จำนวน 213 คน)

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มนักออกแบบ บุคคลที่เกี่ยวข้อง
ควรตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และผลกระทบด้านต่างๆ ของการศึกษา หรือแนวทางการปรับปรุงควรมีข้อมูลในเชิงลึกที่ละเอียดสามารถคาดการณ์แนวโน้มผลกระทบด้านต่างๆ ในอนาคตได้ โดยระหว่างขั้นตอนการทำงานควรเผยแพร่ข้อมูลอย่างน้อยในระดับเมืองถึงระดับประเทศ ด้วยการสัมมนาวิชาการ ประชุมวิชาการ ประชาพิจารณ์ นิทรรศการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร แสดงข้อมูลการศึกษาผลกระทบพร้อมวิธีการแก้ไขหรือการบรรเทา

ปัญหา พร้อมกับรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มคนต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนา หรือปรับปรุงที่มีศักยภาพ และเป็นที่ยอมรับของสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการศึกษาต่อ การศึกษามีการนำตัวแปรด้านความชอบ การยอมรับ และความเหมาะสม ซึ่งในการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเพิ่มเติมนอกเหนือจากด้านภูมิทัศน์ เช่น ด้านประโยชน์การใช้สอยพื้นที่ ความปลอดภัย โดยอาจมีคำ

แผนภูมิที่ 2 สรุปการเปรียบเทียบความคิดเห็นจากคำถามเปิด (Open ended question)

จำกัดความอื่นที่สามารถครอบคลุมได้มากกว่า “ความเหมาะสม” และสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ด้านอื่นๆได้อย่างละเอียดมากขึ้น ในการศึกษายังมีปัจจัยอื่นที่สามารถนำไปศึกษาต่อได้ เช่น การให้ข้อมูลความกว้างของแม่น้ำเจ้าพระยาในแต่ละพื้นที่ การสอบถามถึงความเหมาะสมในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน การแสดงผังบริเวณวัดและโบราณสถานของอาคารที่มีเอกลักษณ์เชื่อมต่อกับแปลงพื้นที่ทางเลียบริมแม่น้ำ แต่ด้วยข้อจำกัดจากระยะเวลาจึงมีการปรับลดรายละเอียด หากมีการนำไปศึกษาต่อในประเด็นดังกล่าวจะทำให้เกิดประโยชน์ และมีความน่าสนใจมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภัทร กุลชล. *การออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร: การติดตามหาคำตอบในรอบ 40 ปี*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.

กระทรวงวัฒนธรรม. กรมศาสนา. *พระอารามหลวง เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.

กรมศิลปากร. “*ระบบฐานข้อมูลแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรมธรรม และระบบภูมิสารสนเทศ โครงการสำรวจแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม*.” สืบค้น 6 มิถุนายน 2559. <http://www.gis.finearts.go.th>

—————. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. *จดหมายเหตุการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: กรม, 2525.

—————. กองโบราณคดี. **ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติการอนุรักษ์อนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี.** กรุงเทพมหานคร: หิรัญพัฒน์, 2533.

—————. ————. **แนวปฏิบัติในการสงวนรักษาโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535.** กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2548.

“ข้อมูลแผนที่ดาวเทียม จาก Google Maps.” สืบค้น 20 มีนาคม 2559. <https://www.google.co.th/maps>.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2549.

ไตรรัตน์ จารุทัศน์. **คู่มือปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม การออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice).** กรุงเทพมหานคร: สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552.

พรรคชล ปัญญาทรง. “**แนวทางการออกแบบเพื่อพัฒนาทางเท้าในย่านพาณิชย์กรรมโอศิก กรุงเทพมหานคร.**” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

นนทิดา ถาวรไพบูลย์บุตร. “**กรอบอ้างอิงการรับรู้ทางสายตา.**” *บทความพื้นวิชา* 17, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2555): 25-29.

รุจิโรจน์ อนามบุตรและวิลาสินี สุขสว่าง. **คู่มือการประเมินผลกระทบทางสายตา จากสิ่งก่อสร้างประเภทอาคาร.** กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2555.

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. **พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม: มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและวางแผน.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

วิมลญา สงค์อิม. “**ผลกระทบทางสายตาของอาคารสูงเพื่อการอยู่อาศัยที่มีต่อวัดในบริเวณกรุงเทพมหานคร.**” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557.

สนิท สมัครการ. **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2545.

อดิศร ศรีเสาวนันทและวีระ อินพันทัง. “**แนวความคิดเรื่องสถานที่ และปรากฏการณ์วิทยา กับการศึกษาทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น.**” *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* 15, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2559): 1-20.